

Zima prošlega leta je storila, da so posestniki, kateri bi imeli 200 kvinčev vina pridelati, le 20 do 30 kvinčev pridelali, po katerem pa še skoro nobeden ne praša. Zima prošlega leta je storila, da se na trtah, katere so vendar iz tal kaj pognale, v tekočem letu zopet nič pridelalo ne bode, ampak še le v letu 1882. Al koliko pa je še takih trt, katere so iz zemlje pognale? Skoro čisto nič! Da, zima prošlega leta je storila, da dosti, in večina prav dobrih kmetov kake dobre bodoče vinske letine ne pričakuje, kajti stare trte so pozeble, novih nasaditi pa ni s čem, ker ni denarja, — ne gnoja. Brez denarja se ne dá vinograd znova nasaditi, brez gnoja pa trta v Vipavi ne rodi, dasiravno se ji nekateri z nazivom „kranjski paradiz“ rogajo.

Videti to materijalno stanje vipavskega kmetovalca stopili so uže meseca marca ali aprila prošlega leta vsi vipavski župani skupaj, ter so sl. okrajnemu glavarstvu v Postojni respektive sl. deželni vladi prošnjo vložili, naj bi se vipavskim kmetovalcem za leto 1880. in 1881. kaj davkov odpisalo — al brez uspeha. Pozeba trt se neki po obstoječih propisih ne smatra za „Elementarschaden“, in s tem je bilo konec besedi! To je vendar nesmisel postavodajstva, katera debelost Nanosa pre-sega! Vložila se je še druga prošnja, pa, kakor sem imel pri občnem zboru naše vipavske kmetijske podružnice slišati, rešila se je neki s tem, da se je reklo, da škoda zime dokazana ni, kakor da bi Vipavci nalašč za kako kratkočasje trte požagali in posekali!

Velečastiti gospodje deželni in državni naši poslanci! Vipavskim kmetovalcem, odločno rečeno, najmarljivejšim in najštedljivejšim cele Kranjske žuga popolni gospodarski propad, in to ne po lastnem zakrivenju!

Vipavec dela poleti in pozimi neumorno. On ne porije od 30 pridelanih veder vina koj polovice ali še več, marveč prodá vse do zadnje kaplje. On se ne živi od rac, gosí, puranov in kopunov, kar sem vse pri kmetih v nekem drugem vinorejskem delu naše dežele videl. On se živi od polente, repe, zelja, fižola, ječmena in močnika.

Gospodje deželni in državni poslanci, osobito gosp. državni poslanec Adolf Obreza, kakor sam posestnik v Vipavi, usmilite se vipavskega kmeta! Povzdignite v državnem zboru svoj glas v ta namen, da se sl. vlada in loco o obupnem stanju vipavskega kmeta prepričati blagovoli, da se mu pa tudi pomaga. Pobiranje davkov se ne sme nadaljevati, marveč vsaj za dve leti, ako ne popolnem ustaviti, pa vsaj bistveno znižati, kajti najmanjši kmetje in tudi uže boljši so se lotili za davke prešiče in goj prodajati. Za Boga! kaj bode ž njimi brez zabele na njihovo jed, brez zabele na njihova zemljišča?!

V Vipavi je sploh potreba, da posebna komisija skupaj stopi ter kmetiško stanje natanko preišče in pretrese, ter da potem visoka vlada kmetovalcem izdatno na pomoč pride; kajti če tega ne stori, bode iz toliko pridnih in marljivih ljudi kmetovalcev prav toliko beračev. V Vipavi je treba indirektno in direktno pomoči, drugače vsled popisanih elementarnih uim pride vse na kant.

Ponavljam tedaj do Vas rodoljubnih gospodov deželnih in državnih poslancev iskreno prošnjo: usmilite se Vipavčev, to pa kmalu, koj, da ne bode prepozno!

Na Slapu 12. januarija 1881.

Rihard Dolenc,

predstojnik vipavske kmetijske podružnice.

Cigani — grozen davek mnogim kmetom.

Letošnjih „Novic“ 1. list je v poročilu centralnega odbora družbe kmetijske omenil tudi razpravo o ciganih, ki jo je sprožila podružnica novomeška, katera prosi, naj bi družba kmetijska veliko nadlogo, ki jo cigani delajo ljudem po kmetih, resno prevdala in se za pomoč obrnila do sl. deželne vlade. Ker smo prepričani, da kmetje tudi po drugih krajih čutijo to veliko nadlogo, bi pač kake posebne postave zoper ciganstvo potreba bilo, ako ne zadostuje postava zoper potepuhe (Vagabundengesetz). Naj se v „Novicah“ oglašijo tudi občine iz drugih krajev, ki so v taci nadlogah, da dobí naša peticija več veljave.

Podlaga, na katero se je oprl sklep naše podružnice, bilo je sledeče poročilo velečenjenega uda podružničnega:

„Veliki in zares uže preobčutljivi so davki, katere ubogi kmet nositi mora. Ni mi treba jih na drobno naštevati. Kdor le kaj posestva ima, mora prenašati to pretežavno breme.

V okolici novomeški pa imamo strahoviti davek, kateri, kolikor je meni znano, ubozega kmeta in vse prebivalce novomeškega okraja tako hudo tlači, da menda nikjer ne tako, kakor tukaj. Ta uima tukaj bolj kakor kje drugod naše poljske pridelke spodjeda. Ta nadloga nam plodove in hoste uničuje. Ta sila nam pa tudi doma nikdar miru ne dá, ter nam neprenehoma poleti in pozimi — dan na dan — sitnost in škodo dela. In pri vsem tem smo v vednem strahu, da nam ne le živino, da nam celó pohištvo pokončá.

In ta nepotrební, čez vso mero hudi davek v našem okraju so potepinski cigani. Ena leta sem nimamo pred to tatinsko druhaljo prav nobenega miru več. Včasih so se pritepli kak teden v en kraj, potem smo imeli nekoliko časa mir. Al zdaj še ne odnese ena jata svojih nestrpljivo nadležnih pet, uže je druga drhal, še hujša tukaj. Ogerski, hrvaški, nemški cigani zraven kranjskih — vsa sodrga se sme klatiti tu okoli. Vsi jesenski pridelki, vsaka hosta in vsi pašniki, od kar mora ubogi kmet tako visoke davke odrajtovati, to vse je prosto tej nesnagi, ki seboj vlačí po več razstradanih kljus, psov in svinj, ki nam brez vsega strahu veliko škodo dela.*) In mož, ki toliko trpi, da si neizmerne davke vendar kako pristrada, nima še domá nikoli miru. In zoper to veliko nadlogo nima ubogi kmet nobene pomoči! In ako tem klatežem ne dá vsega, kar zahtevajo, mu ne le žugajo, marveč mu otrovajo živino, najraje prešiče, da poginejo; in večkrat živina še pojema, uže je cigan tu in nadleguje gospodarja, naj mu prepusti otrovano žival, kar se mnogokrat zgodi.**)

Sliši se pa in ta govorica gre okoli, da novomeška gospôda (menda vendar ne vsa?) zagovarja to tatinsko druhal! S kakošnimi razlogi neki?***) Želeti bi bilo, da bi taki človekoljubi bili le kakih 14 dni v kmetiški hiši in sami skusili to nadlogo, kakor jo skušati mora ubogi kmet. Tudi bi dobro bilo, da bi vsak ciganski

*) Privleče se jih včasih kakih 12—16 oseb, imajo po 6 konj, psov itd. seboj, pa se vselijo v hosti. Uboga potem hosta in zajci!

**) Lanskega leta okoli kresa je prišla ciganka k mlinarici v Golnivasi, vidi prešiča (nad 2 centa težkega) ter pravi: „prase bude krepalo“, čeravno je bil zdrav. In čez 3 dni je res poginil, kajti zavdala mu je. Najraje gredó nad kuretino in svinje; ostrupijo jo, živad pogine in kmet jo zakoplje; cigan pa potem pride in jo izkoplje.

***) So tudi brezvestni usnjari, ki kupujejo cele velike lonce svinjske masti od ciganov; vsaj bi vendar morali vedeti, da je ukradeno blagó!

zagovornik občutil britkost, kakor jo občuti revež, ki si je z neznanskim trudom izredel prešička, ne, da bi ga sam za potrebo imel, ampak da bi ga prodal za davke; pa mu ga potepinski cigani otrovajo in požrejo. Misliti je, da bi potem tudi ciganov sit bil.“

Zgodovinske stvari.

Kršćanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

III.

Skoro popolnem zatrto je bilo krščanstvo o prihodu naših še poganskih očetov. Da ni precej oživelo, potrjujejo zanesljivi historični virniki, kajti novi naseljenci skušali so si pred vsem pridobiti politično bodočnost; ta želja pa jih je zapletla v vojske z različnimi, deloma še divjimi, deloma uže omikanimi sosedi: na severozapadni strani z Bavarci, ki so posebno hlepeli po sedanjem Koroškem, — v zapadu z Longobardi, ki so stegovali svojo gospodujočo roko do Soče, — na jugu z Grki. Najhušji pa so bili Avari (Obri), kateri so gospodovali nad Slovenci čez 20 let. Napadali so od izhoda od ogerske strani skoro neprenehoma naše prednike; mastili so se od njihovih žuljev in grozovitosti počeli, katere opisovati se mi pero ustavlja. Čakali so rešenja, dokler jih ne oprosti težke sužnosti hrabri Samo, Slovan po rodu, ki po slavni zmagi 35 let (624—659) srečno vlada naše očete. Žalibože, da razdene po njegovi smrti nesrečna nesloga slovensko kraljestvo, ki je obetalo tako lepo bodočnost. Sledé mu vojvodje, ki so se še več kot preveč uklanjali tujim vlastim Bavarcem in Frankom; to pa je vzbudilo domače razpore, vsled katerih so izgubili mnogo pokrajin na Tirolskem in Solnograškem.

A odvisnost imela je tudi solnčno stran; to potrjuje razširjanje krščanstva od nemške strani. Solnograd bil je druga Akvileja (Oglej), kajti oskrboval je z dušno hrano Korotansko, ki je obsegalo zgornji del Krajne. Za južni del do Save so skrbeli marljivi oglejski patrijarhi. Natančnejih poročil o njihovem delovanju ni zapisala „Klijo“ — mati zgodovina v svojo knjigo. Gotovo je, da so pri spreobrnitvi južnih Slovencev pripomogli tudi tržaški škofje, posebno Primorcev, Kraševcev in Pivčanov. Če ne drugo, potrjuje vsaj to, da ste bili dekaniji postojnska in bistriška še le 16. julija leta 1830. tržaški odvzeti; kakor vipavska goriški, naslednici oglejske škofije.

Svetlejša je zgodovina o razširjanju krščanstva v pokrajinah nad Dravo, deloma nad Savo, to je po današnjem Štorskem, Koroškem in Gorenjskem. Uže leta 630. je prišel utrehtski škof Amand k Slovincem. Ker je pa dobil nerodovitna tla, vrnil se je kmalu; kar je opravil, pozgubilo se je hitro. Več sadu je obrodil trud prvega solnograškega škofa sv. Ruperta, ki je prišel leta 696. iz Vormacije v Režno, glavno mesto Bavarskega, k vojvodi Teodu, da bi ondi sv. vero razširjal in utrjeval. Teodo sprejme ga z veseljem, dá se s svojo družino krstiti in dovoli mu, da se sme kjer koli hoče ustanoviti. Sv. Rupert si izbere razvaline razrušene Juvavije, ki se kmalu spremeni v sedanji Solnograd; sezida cerkev sv. Petra kot stolico in samostan za menihe in družega za nune. Od tod potuje po deželi in prestopivši meje Bavarske, pride k Slovincem, katere podučuje in krsti. V Celji vzdigne svetinje sv. Maksimilijana škofa in mučenca, s

katerimi se vrne v stolico svojo Solnograd. *) Nekateri še celó trdé, da je potoval še dalje proti jugu in da je po današnjem Dolenjskem, če ne neposrednje, vsaj posrednje po svojih učencih vzvišeni nauk podučeval, kar potrjuje Št. Rupert in njemu posvečena cerkev. **) Od radosti, da prinaša njegov trud stotern sad, pokliče iz Nemčije 12 svečnikov, med drugimi Hunialda, Gizilarja in Doninga, ki so tudi v Korotanijo pridno zahajali.

Sv. Rupert, vrnivši se l. 706. v Vormacijo, ***) izroči stolico Ancogol-u, ki se pa kakor njegov naslednik Vital ne briga za Slovence. Novih učiteljev ni več v deželo; stari pa se pozgubé. Krščanstvo gré rakovo pot, dokler ne napoči v drugi polovici osmega stoletja bolja doba, to je za časa politične sužnosti naših očetov.

(Dalje prihodnjič.)

Narodno delovanje na glasbenem polji.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani je koncem preteklega leta se zopet oglašila z izdanjem sedmega in osmega zvezka „Zbirke slov. napevov, ubranih za čvetero ali petero moških glasov“ in pa s 4 snopiči „Lavorike“, zbirke moških čveterospevov in zborov“. — S tem tudi v vnanji obliki jako odličnim izdanjem je izdatno pomnožila gradivo lepega narodnega petja ter še osobito čitalnicam podala krasnih pesem na izbiri, nadaljevaje od leta 1872. to, kar je l. 1848. „Slov. društev“ pričelo s „Sloven. Grlico“ in so potem nadaljevali Fleišman, Rihar, Vilhar. — Naj tem vsticam dodamo iz odborovega poročila o delovanju „Glasbene Matice“ leta 1879—1880 nekoliko odlomkov.

„Iz zrna zrastle je v 9 letih torej — po vestni oskrbi — drevo, ne mogočno, a zdravo, ki dopušča upanje, da postane močno — košato. — Vspela se je „Glasbena Matica“ do osiguranega stanja, ki jej daje moč, dalje delati na narodnem glasbenem polji v korist in čast domovine, ako jej tudi pičla podpora ne dovoljuje vzvišenemu, začetkom si stavljenemu cilju brzim korakom bližati se. Temu je krivo malo število članov in — bodi potoženo — slabo uplačevanje doneskov. — Ustanovitelji prepotrebne družbe za ohranjenje in kultiviranje narodne pesni in glasbe računili so pač, da je po Slovenskem nad 1000 šol in učiteljev, blizu toliko duhovnov, nad 100 društev in mnogo mnogo prijateljev petju in glasbi, takih, ki bi se zanimati mogli in morali za „Glasbeno Matico“ in podpirati prelepo podjetje; ali imenik kaže 174 udov, kar drastično priča, da le malo onih, katerih bi se iskalo, se tam najde, — priča, kako zeló se je osnovenjski odbor leta 1872. motil. — Pri oskromnih dohodkih trebalo je res požrtvovalnega delovanja in stroge varčnosti, da je društvo prihranilo 2413 gold. 30 kr. skupnega imenja, ter da je ob enem zadostovalo namenu in častitim članom.

Skozi vseh 9 let so glavni funkcionarji eni in isti ostali: predsednik g. Franjo Ravnihar, blagajnik g. Franc Drenik, tajnik g. Vojteh Valenta, in načelnik artističnega odseka g. Feliks Stegnar; in ves ta čas zvesti podpiratelji in sodelavci bili so gospodje: dr. G. Ipavec, Danilo Fajgelj, Franjo Gerbic, deloma Nedved in Förster, zlasti pa imenovani g. dr. G. Ipavec, kateri je vse svoje skladbe daroval, in v resnici bil glavni

*) Huber „Christianisirung Südostdeutschlands“. Zvezek III. str. 148.

**) Cerkev so gotovo sezidali pred l. 811. nemški (solnograški) duhovniki in ne pozneje oglejski patrijarhi, ki so solnograške nadškofe in duhovnike čez vse črtili.

***) Jireček „Entstehen christlicher Reiche“ II. str. 103.